

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Sapiente Fructuoso Epistolares Libri quinque

Bonifacio, Juan

Ingolstadii, 1606

II. Cuidam viro primario de librorum delectu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51159](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51159)

neglexisse, quem ei Ludouicus Imperator offerebat. Nulla enim rectio est, quæ cum fructus dulcedine comparatur, id quod arborum fructuosarum similitudo illa declarat, quæ ut est in libro Iudicum, regnare noluerunt. Hortum excolamus, in quo ficus est bis in anno fructifera, oliua inuenitur, à qua oleas, oleumque accipimus, quorum alteris vescimur, altero viuimus, vitis enascitur, è qua uua leguntur, sine quibus nec hominum conuiuia, nec diuini altaris sacrificia esse potuissent. Vale

DE LIBRORVM DELECTV
Epistola.

Cuidam viro primario rescripta.

Vetus querela ista est Terentij vel omissi, vel reiecti, tibi que communis doctissime ac nobilissime Alfonso cum multis, qui grauiter, & iniquo animo ferunt, ut pulchro hoc latinitatis authore iuentus careat. Primum nescire me fateor, quæ sit elegantia iactura Cicerone

Huius epistola mæcio facta est in fine lib. 1.

It 3 stante

ſtante metuenda. Nam illud mihi
 dabis neque volubilem orationem
 que perpetuam, neque vberem ple-
 namq; hiftoriam Terentiana lectione
 confici poſſe. Quotidianus (inquis) ſer-
 mo purus, ac dilucidus à Terentio to-
 tus exiſtit: falſò iſta, concifi enim ſer-
 monis, ſubtilis, & preſſi ſic magiſter
 eſt Tullius, vt amplæ orationis, id eſt
 ſonantibus verbis, vberibusq; ſenti-
 tiis abundantis. Ciceroniſque epiſto-
 læ & illæ, quas familiares dicimus, &
 quæ ſunt ad Atticum, in hunc finem
 à noſtris præceptoribus explicantur.
 Laudatur à Cicerone Terentius, quid
 tum poſtea? ab eodem Cicerone lau-
 datur Ennius Poëta vt temporibus
 illis non inueniſtus, laudatur item
 Accius, Paccuius, Plautus, & Næuius,
 quos certè nemo deſiderat ſtante Vir-
 gilio, & Seneca permanente, quorum
 vtriuſq; dictio Ennij, Accij, Paccuij,
 & Næuij, luminibus obſtruxit, & offe-
 cit. Plurimi fuerunt ex antiquis, qui-
 bus Terentius tanti non erat. Nam
 Volcatius poſtremum locum inter
 Comi-

Comicos tenere affirmat, vim ei & acrimoniam defuisse Iulius Cæsar aiebat, Varro furtiuas hominis esse comœdias suspicatur, ex nouis & recentibus Bartholomæus Ricius non inelegans scriptor de Terentio quàm infimè sentit: multi, quos nominare possem, Poëtam istum, flocci, teruntique non faciunt, neque de huius exilio loquendi princeps magnopere laborat Italia: grandiloquos autor iste non facit, ergo de eo in exilium pulso grandis grauisque esse querela non potest. Equidem iis assentior, qui eum esse elegantem asseuerant. Sunt enim multi flores in illo, qui, vt legi possint, purgandus aperiendusque, locus est partim, cœno oblitus, partim spinis & verpibus impeditus. Quàm multa in illo horrida, & vetusta, sic enim loquebantur antiqui, quàm multa poëticè dicta, nilque Latini sermonis puritatem iuuantia, quam querimus: quàm non pauca dictu fœda, immunda, pudenda, tetra! At

Tt 4 est

Lib. de imitatio.

est elegans: sed ego sermonis lepiditatem isto pretio non emam. Melle venena condiuit, quò libentiùs mortiferum poculum iuuentus hauriret. Itaque ignaram incallidamq; pueritiam deprauat, & perdit, moreq; improbissimi lenonis pudicitiam expugnat, virgineumq; florem tanquam subita tempestas, & turbo peruertit. Cùm enim in literarum studia ingressis, iste se liber ad intelligendum omnium primus ostendat, fit profectò vt in ipso limine offendant pueri, libidinosaq; sententias sugant cum ipso lacte nutricis. Nutrix enim Grammatica est, quam esse verecundam oportebat & cautam, nec impudenter garrere cum pueris, quibus vbera præbet & mammas. Itaque miror pudoris & pudicitiae præcepta curæ esse mulierculis, eadem à præceptoribus negligi, quæque domestici admonitores seuerè astringunt, ea dissolutos quosdam magistros cum extrema iuuentutis pernicie laxare. Siquidem puerorum animos non illa solùm effo-

minant

minant, quæ Terentius amatoria scripsit, sed illa etiam, quæ magistri partim incautè, partim leuiter addunt, & turpiter. Nihil enim quorundam explanationibus tetrius, quas tibi urbano quidem, verecundo tamen reprobari lætor & gaudeo. Etsi quodam loco tecum ipse pugnabas, qui amantem esse Virgilium in quarto illo, amantem vique esse Terentium fatebaris, neutrum tamè tibi amentem videri, quod sanè constanter affirmari non potest. Est enim summa spurci amoris infamia, nemoque non amens amator impurus. Ergo Societas Horatium, Martialem, Iuuenalem purgat & Persium: quæ in Ouidio sunt vel obscœna, vel amatoria relinquit. Valerium Catullum nunquam attingit, quasdam Virgilij Eclogas, & Didonis amores tacet: similis est delectus in orationibus Tullianis. Cùm enim res venereas magnus ille orator exprobrat, exagitat, reprehendit, relinquitur intactus à nostris, ne non tam prohibere, quam admonere videantur. Idemque

T t s Tul-

Tullius, quod te non fugit, multis in locis poëtas inſectatur, vitæque eſſe emendatricem comœdiam negat, & vicem dolet puerorum, qui poëtas magnam ſapientiæ, doctrinæque ſpeciem præ ſe ferentes audire cogantur, & diſcere. Neque alia fuit cauſa cur à Cicerone filio Cicero pater Gorgiaz libros dimitti voluerit teſte Plutarcho, niſi quòd ad potum & voluptates adoleſcentem alliceret. Atque hoc fortasſe magiſtro didicit ſtrenuè bibere, qui mortuo patre binos congios ſimul ſolebat haurire. Quæ de voluptatibus Epicurus diſputauit, illa omnia Tullius cenſet tollenda eſſe de libro, qui erat de ſummo bono, vel totum librum potius abiiciendum. Huius Epicuri diſcipulos Alcæum, & Philiſcum, quòd multarum flagitioſarumque libidinum auctores eſſent adoleſcentibus, Romani ex vrbe eiecerunt, eadem cauſa Meſſenij non vnum aut alterum Epicuri diſcipulum, ſed Epicureos omnes expulerunt. Plato ex illa ciuitate, quam

in ſuis

In Vita Ciceronis.

Plin. lib. 24. natura, hiſtoria c. & ſ.

Tuſcul. queſt. lib. 3.

in ſuis ipſe libris ædificat, optimiſque
 temperat inſtitutis, & legibus poëtaſ
 relegauit. Verat etiam Ariſtoteles ne
 turpe quicquam vel legant, vel audi-
 ant pueri, neuè iamborum, & comœ-
 diarum ant dicacitatem diſcant, aut
 venere capiantur. Si enim adole-
 ſcentia ipſa per ſe tam eſt ad vitia
 procliuſ, atque propenſa, vt nulla
 ſatis firma eſſe cuſtodia videatur.:
 cum primum poëtæ acceſſerint quos
 non virtutis neruos incident? quam
 non conſtantiam labefactabunt? Sic
 ſua ſatis flamma puerulis, pellanturq;
 libri illi qui perennes ſunt libidiniſ
 ſuaſores. Si nemo impellat, feruntur
 in vitia præcipites, ſi libri omnes cõpli-
 centur, vtuntur tamen atq; ardent, ſi
 prædagogus ſeuerus ſit, ſolicitus, cau-
 tus, vigilans, delicias, & corporiſ
 accuſabiles voluptates nihilominus
 concupiſcunt. Quid igitur incen-
 dio ligna addimus? & turpium inter-
 pretatione poëtarum ignem quaſi
 ſtabello ventilamus? Noſtrum eſt, in-
 quis, cauere ne quid laſciuè dicatur à
 pueris

*Ælianor.
 lib 9. de Va-
 ria hiſtoria.*

pueris, ne uè scriptoris dicta ad vitium
 refecentur. Fuerit satis quædam teti-
 gisse, alia inuoluisse; nõ nulla tacuisse.
 Scopulos magne Alfonse vitare posse-
 mus alibi, inque promontoriis qui-
 busdã flectendis quid nostra possit
 industria, tentaremus. Sed Terentia-
 num mare totum est scopulosum, in-
 festum, perturbatum: in eo Sirenes, &
 monstra. Semel aut iterum si liber
 iste peccasset, facilis curatio esset, nũc
 in tanta amorum licentia medicina
 locus est nullus. Totus est enim liber
 impurus, nullaque ferè pars est non
 infecta labe: ut q̄ verbũ verbo sit red-
 diturus Latino vernaculum, aut per-
 fricanda ei frons sit, aut vbique menti-
 endum. Vtrumque turpe, & religio-
 sis magistris indecorum, quibus esse
 charissima veritas debet, & pudor sa-
 cro sanctus. Quare nil affers, cur Te-
 rentium, ut est, sic enarrare pueris de-
 beamus. Nam quod ais, à paruulis
 pueris amores attendi non solere, ve-
 hementer erras. Nil enim in hoc ge-
 nere discipulis esse potest obscurum,
 nostra-

nostra
 nullo
 cat, ni
 que p
 que ip
 ritas e
 tium
 affixa
 foetus
 igitur
 nostra
 sic en
 narra
 noris
 illat
 us o
 bia,
 tam f
 nis &
 pia, d
 nom
 hone
 magi
 dente
 stulin
 & au

nostraque nobis deprauata natura, nullo hæc doctore tradit, atque indicat, nilq; tam esse opertum, velatumque potest, quin pueri intelligant, atque ipsis vestigiis odorentur. Impunitas enim non modo hæret in lactentium puerorum & puellarum cunas affixa, sed etiam in matrum aluos, ubi foetus ipsi coalescunt, penetrauit. Cur igitur non omnia præcauemus? cur nostrum Martiale mordere sinimus? (sic enim nobiscum agis) cur cædes narramus & iurgia? Alia Alfonse facinoris, alia libidinis ratio est: sensus titillat liber obscœnus, mordax, & sæuus offendit aures & animum. Superbia, auaritiæ, gulæ, inuidentiæ non tam facilis contagio est, quàm libidinis & amorum. Adde quædam re turpia, dici tamen honestè posse, & suis nominibus appellari, alia vicissim re honesta iure & merito à verecundo magistro præteriri. Itaque Martialidantes reliquimus, obscœnitates abstulimus, vt & pudori consuleremus, & auditorum vel honestæ, vel certè
non

non improbandæ vel voluptati, vel curiositati seruiremus. At præcipio multa Terentius sapienter, serius interdum admonitor est, humanæque vitæ simulacrum ponit ante oculos, sed ita cum amoribus cohærent, implicitaque sunt omnia, vt vix illa pueri, vix adolescentes internoſcant, vix alterum sine altero ſumant. Vt mihi quæ ex Terentio ſumi remedia poſſunt, periculis ipsis prope paria videantur. Hæc enim ætas, vt bene Lactantius, prius irretiri, & in laqueos poteſt cadere, quàm cauere. Quotumquemque reperias, qui Daui ſimiles fugiat? qui Gnathones vitet? & eas fœminas, quas adumbrat Thais, præmonitus à Terentio repellat? Fore prædixit Eſaias: vt Emmanuel butyrum, & mel comederet, bonum eligeret, malum reprobareret. Sed noſtri pueri matrem Euam, non puerum IESVM imitantur, quam pomi ſpecies ipſa decepit, nam carminum ſuauitate allekti, & poetarum cantu delinuti mortiferas amant voluptates,

*Lib. de fal-
ſa relig.
c. 20.*

voluptates. Quamobrem Terentium plenum, atque integrum à nobis exigere desine, quem omnino interpretari, neque nobis decorum, est, neque nostris discipulis salutare. Domus enim ista, quam venditas ruinosa est, ut ille dixit, male materiata, pestilens, insalubris, cuius in omnibus ferè cubiculis serpentes apparent, qui pueris interitum inhalabunt, quòd eorum sit morsus venenatus & pestifer. Ut enim ille apud eundem istum Terentium Cherea, ad inferendum virgini stuprum, est factus audacior tabulam iutuens, in qua inerat pictura hæc, Iouem quo pacto Danaæ misisse aiunt, quondam in gremium imbrem aureum: ita Terentij versus innumerabiles pueros, adolescentes, viros ad libidinem incitauerunt, molliculisq; iuuenibus facè prætulerunt, quæ enim pictura impudētior, quã poësis Terentiana: quæ tabula turpior, quã eiusdem Eunuchus: quæ flamme perniciosiores, quã huius comici fabule: quæ profectò
causa

Lib. conf. 1.
cap. 16.

cauſa diuum Auguſtinum impulit, ve
Terentij lenocinia damnaret, cuius
verba ſubiiciam. Et tamen o ſtumentur-
tareum! iactantur in te filij hominum cum
mercedibus, vt hæc diſcant, & magna res
agitur, cum hoc agitur publice in foro, in
conſpectu legum ſuper mercedem ſalaria de-
cernentium: & ſaxa tua percutis, & ſona
dicens, hinc verba diſcuntur, hinc acquiritur
eloquentia rebus perſuadendis, ſenten-
tiisq; explicandis maximè neceſſaria. Ita
verò non cognosceremus verba hæc imbrem
aureum, & gremium, & fucum, & templa
cæli, & alia verba, quæ in eo loco ſcripta
ſunt, niſi Terentius induceret nequam ado-
leſcentem proponētem ſibi Iouem ad exem-
plum ſtupri, dum ſpectat tabulam quandam
pictam in pariete. Et paulò inferius. Et
vide quemadmodum ſe cõcitat ad libidinem
quæſi cæleſti magiſterio, at quem Deum, in-
quit, qui templa cæli ſumma ſonitu cõcutit:
Ego homuncio id nõ facerem? ego verò illud
ſponte feci ac libens, non omnino per hæc
turpitudinem verba iſta commodius diſcun-
tur, ſed per hæc verba turpitudinis iſta confi-
dentiùs perpetratur: non accuſo verba quæſi

vasa electa atque pretiosa, sed vinum erroris, quod in eis nobis propinabatur ab ebriis doctoribus, & nisi biberemus, cadebamus, nec appellare ad aliquem iudicem sobrium licebat. Hæc Augustinus: quid summus ille Ecclesiæ & doctor & Papa Gregorius: nonne Desiderium episcopum grauissime & seuerissime increpat, quod grammaticæ magister fabulas doceret, & nugas poëtarum? Quam graue (inquit) episcopis canere & nefarium sit, quod nec laico religioso conueniat, ipse considera. Qui poëtarum commenta non illa quidem obscœna, sed falsa & inania tam acriter reprehedit, de amoribus tacuisset? Ergo Societas huiusmodi fabulas sine discipulorum fructu narrare non solet, semperque aliquid altum spectat in illis, quæ verò sunt amatoria, quæ impudica, quæ turpia reticeret, nilque ex impuris narrationibus morale decerpit: sed eas omnino præmittit. Neque enim colligunt ex spinis vuas, nosti reliqua. Terentiana materia tibi homini Christiano non placet, artem tamen prædicas, faciendâque

Ex Registro
lib. 9. ca. 48

Mat. 7. 6.

Vu daque

daque comœdiæ Terentij normam
 rectissimam esse arbitraris: hui, tam
 cito scribenda comœdia est? non ita in-
 geniosi ac celeres pueri sunt Hispani
 præsertim, ut aliquid pangant Plauti-
 num, & falsum, aliquid Terentio, id est
 Latino Menandro dignum mediten-
 tur. Scriptio comœdiæ viri est maturi,
 grauis, exercitati, & cui per me Teren-
 tium adire liceat. Ut enim quondam
 Salomonis Canticum ante annum
 ætatis trigesimum Hebræi non lege-
 bant, ne ætas simplex, & parum pro-
 uida, ad malumque propensa sermo-
 nis in speciem amatorii grauisima,
 & diuinissima sensa non premens hæ-
 reret in literæ, que, Apostolo teste, oc-
 cidit, mortiferaque est: ita scriptores
 illi, quorum vtilitas facile apparere
 non solet, temerè attingi non debent,
 neque passim explicari. Equidem non
 tantum Terentij argumenta vitupe-
 ro, sed etiam cum Fabio Quintiliano
 quedam in ipsa arte desidero. Sæpe
 enim diffluit, serpitque longius tam-
 quam vitis erratica, quã necesse sit fer-
 ro, &

*2. Ad Co-
 rint. 3. cap.*

Lib. 10. c. 1.

ro, & falce coërcere. Itaque Quintilianus plus gratiæ habiturum fuisse dicit, si intra Trimetros constitisset: censetq; Latinos, in comoedia claudicare, quòd nullus extet scriptor antiquus omnibus numeris absolutus: & præ Græca lepiditate vix leuem umbram hanc esse Romanorum. Ego nisi magnus hic Rhetor obsisteret, tibi artem laudant vel assentirer, vel certè concederem, solaque argumenti, & materiæ vituperatione contentus essem: sed Quintiliani iudicio quis anteponat suum? Societatis & prudentiam, & humanitatem requirere te dicis, quæ tempori cedere non vult, & eorum preces repudiat, qui Terentium efflagitant, quibus si morè gerere Societas vellet, noster in instituenda iuventute labor possèt sine exceptione laudari. Agam tecum mansuete, tuæque orationis iracundiam non ulciscar. Manda hęc memoriæ quædicam, neque vulgi more temere & impetu quodam de rebus statuas quid sentias. Non enim sine causa

Vu 2 ab Igna-

ab Ignatio nostro lata lex est de Terentio relegando, potius quàm relegendo. Omnes illos scriptores quorum aut doctrina suspecta est, aut sermo lasciuus, à suis gymnasiis Societas nostra depellit, ne labé pudicitia contrahat, ne religio polluatur. Quo circa Erasmo, & Terentio locus esse non potest, quorum alter in fide parum videtur esse syncerus, alter castitatis est hostis eò perniciosior, quò plures habet amatores. Scrupulum hunc esse dictitas, & timorem minimè necessarium, insolensque fastidium: nostram docendi rationem singularem appellas præcipuam, arrogantem, à via publica deflectentem: simulque sanctorum patrum Augustini & Gregorij testimonia, quæ iam protulimus, & leges sacras, quas iã testabor, nescire te & ignorare demonstras, quas mater Ecclesia sanciuit: quæ etsi nullæ vnquam fuissent, tamen quid ipsa natura pudoris inprimis amans atque appetens velit & poscat, animaduertere debuisses. Lacedæmonij poëtam Archilochum

chum elegantē illum quidem & acutum, maledicum tamen ē ciuitate, & vrbis manibus expulerunt, neque ſolū pudori, ſed honori etiam fameque aliorum conſulendum eſſe cenſerūt. Mitto quam plurimas ciuitates, atque rei publicas, in quibus diligenter curatum eſt, ne pueris quicquam veniret in mentem, quod pudorem viciaret. Quæ priſci illi ſalutariter conſtituebant natura duce, nullo ex Apoſtoliſ, & Chriſti præconibus admonente. Sed Eccleſia, quam iuſtitia ſol ille cæleſtis illuminat, de librorum delectu multa grauiſſimè, ſanctiſſimeque conſtituit: vnum eligam ex multis Lateranenſis Concilij decretum libros ex ſcholis exterminans, qui moribus aliqua ex parte nocere poſſe videantur, cui ſanè concilio academiæ rectorum non obtemperant, quicunque laſciuos poëtas in gramaticorum exedris conſiſtere patiuntur. Cum magiſter Ioannes Auila, cuius libri non modo leguntur; ſed etiam ab optimis quibuſque ad verbum ediscuntur, in

*Concilium
Lateranē-
ſe ſc. ſub.
Leone X.
ſeſſio. 9.
Diuus eti-
am Iſidorus
lib. 3. de ſen-
tentis, ſive
de ſūmo bo-
no. c. 13. &
habetur. c.
ideo. 37. di-
ſtinct. &
quoddam*

V u 3 qua-

*provinciale
Treniröse,
cuius mirū
est decre-
tum de hac
re.*

*Nicethar.
Eccles. hist.
lib. 12. ca.
34.*

quadam vrbe ad moderatores publi-
ci gymnasij verba faceret, poetarum-
que turpium enarrationem grauissi-
mis verbis infectaretur, Lateranense
hoc Conciliū testatus est, vt maiorem
autoritatem haberet oratio: quo audi-
to, qui studiis præerant, vehementer
obstupuerunt, concilij enim decre-
tum illud penitus ignorabant. Ve-
tus etiam Ecclesia Græcorum in qua-
dam provinciali synodo Heliodoro
Triensi episcopo optionem dedit, vt
vel amatorios quosdā libros, quos ado-
lescens scripserat, igni combure-
ret, vel episcopatū relinqueret, sed cū
Heliodorus poematis sui iacturā face-
re nollet, priuatus pontificatu est, &
notatus infamia. Stultus sanè Helio-
dorus, & Græculus, cuius valde dis-
similis Syluius Æneas fuit, ille in quā
Syluius, qui summus electus Pontifex
Pium se secundū voluit appellari. Hic
sensu ætateque adolescens librum de
amore scripserat, qui cum ei excidisset
è manibus, legebatur tamen ab ho-
minibus multò libentiùs & studio-
sius,

sius, quàm illa, quæ vir & sapiens cùm
 multa tũ præclara conscripserat, & in
 aspectum lucemque protulerat: cui
 malo vt aliqua ex parte mederetur,
 panitentis animi, & dolore tabescen-
 tis clara dedit indicia, & cãtate palino-
 dię signa perspicua patefecit: his enim
 verbis homines ab amatorij opus-
 culi lectione deterret. *Seni (inquit)*
magis quam iuueni credite, nec priuatũ ho-
minem pluris quàm Pontificẽ facite, Aene-
am reiicite, Pium approbate. Neque verò
 hæc talem ac tantũ pontificem fecif-
 se mirandum est, quando illi versus
 Horatio dolori sunt, quibus luserat in *Lib. 1. ep. 1.*
 ætate florescente, vinaq; & venerem
 decantarat, ergo commutatavolunta-
 te in epistolis philophũ agit grauem &
 serium, eaq; se profiteretur esse scriptu-
 rum, quæ depromere possit, & diuul-
 gare. Imperator Adrianus Voconij
 Hispani poëtæ, quem viuum vnice
 amauerat, mortui sepulchro epi-
 taphium inscripsit, quo vt affirmat
 Apuleius, delere maculam con-
 tendit, quæ Voconio inhæserat ex
 Vu 4 quo-

*x. Oratione
Apologia.*

*Lascivus
Versu, men-
te pudicus
eras, dixit
Adrianus
poeta non
malus, qua-
rum est fusti-
lis excusa-
tio est.*

quorundam versuum scriptione lasciuorum. Adeò turpe est literis impudica mandare. Ex his Alfonso fontibus lex illa manavit, & fluxit nostri patris Ignatii, cuius vi exulat Terentius, lasciuique versus procul à nostris scholis amandantur. Habita etiã magistrorum ratio est, quos religiosos & sacros minimè decebat immunda tractare. Nam si monachis ius civile dicentibus in publico gymnasio sacris interdici solet, estque Apostolicæ sedis edictũ vehemens & grauè hac ipsa dere, quòd in religiosos viros literè ille minimè conuenire videantur, institutique sanctitas profanam respuat disciplinam: quo supplicio multandos censebimus religiosos præceptores, qui Terentij nugas, qui Ouidianos amores, qui Catulli sordes, qui Martialis teterrimas obscœnitates explanant, & eorum mores corrumpunt, quos corrigere, & conformare deberent: quamobrem putere tibi Terentius incipiat, quo more à mercenariis præceptoribus exponi consuevit. Nam

Socie-

Societatis patres tantum abest, ut quae sunt in Terentio pulchra caelent discipulos, ut ea ipsi ultro & sponte dicent, utenda, usurpanda, imitanda proponant. Discunt, mihi crede, qui in nostras scholas ventitant sine Terentio Terentium, nilque impurum hauriunt, sed liquida omnia, expressa, & munda potant ac bibunt. Terentium nemo alius accusat, auertit, horret, nisi qui noster sit, vide quid dicas homo erudite, sunt enim multi, quos possem nominare, sed vno ero contentus. Martinus enim ille Aspilicuenta Nauarrus vir summus eiiciendum est scholis hunc censet, cuius te mouere debet autoritas. Ergo clarissime Alfonso patere nostros doctores esse verecundos, cum praesertim damni nil literae Latinae faciant Terentio vel praetermissio, vel certè circunciso. Et quia autoritate vales, persuade magnis istis hominibus, quorum ad nos querelas detulisti, nil tam iuuentuti prodesse, quàm quod facimus: nil tam è republica Christiana esse, nil tam cum

V u s san-

*In Enchirid-
dio, siue
Manuali
confessario.
c. 23. nu. 30.
§ in cap.
Quando de
consecrati.
dist. 1. m. 19.*

ſanctorum patrum ſenſu, Eccleſiaſti-
ciſq; ſanctionibus congruere, quàm vt
libri purgentur, qui purgari poſſunt,
penitus abiiciantur, qui eſſe viden-
tur inſanabiles. Optat Societas vt reli-
gio, ſanctitas, pudor, pudicitia in ciui-
tatibus permaneant, quod conſiliũ æ-
què placere principibus debet, ac no-
ſtris hominibus. Nam ſi alij ædificant,
alij labefactât, reſpublica laborabit, &
graue vulnus accipiet, fitq; perturba-
tio illius non diſſimilis, quæ orta ex

Genef. c. 11.

confuſione linguarũ hominũ men-
tes animoſq; diſtraxit. Vale, & eloquia

Pſal. 11.

Domini eloquia eſſe caſta, considera.

DE LITERATA VIRTUTE
Epiftola.

Ad gymnaſia Societatis.

DVO ſunt, quæ beatas, & floren-
tes ciuitates efficiunt, virtus &
ſapientia, cuius vtriuſque adi-
piſcendæ occaſio ſi vnquam adoleſ-
centibus fuit, hoc profectò tempore
eam vos occaſionem habetis, vt &
pectus eruditione complere, & ani-
mum